

ARTHUR OSBORNE

Ramana Maharshi

sau

CALEA CUNOAȘTERII SUPREME

Cuvânt înainte:

Dr. S. RADHAKRISHNAN

Traducere, note și postfață:

SIMONA-GRAZIA DIMA

EDITURA HERALD
București

Cuprins

Prefață	6
Cuvânt înainte de Dr. S. Radhakrishnan	7
CAP. I Anii de început	9
CAP. II Trezirea	16
CAP. III Călătoria	26
CAP. IV <i>Tapas</i> -ul aparent	34
CAP. V Alternativa reîntoarcerii acasă	44
CAP. VI Arunachala	55
CAP. VII Non-rezistența	76
CAP. VIII Mama	85
CAP. IX Advaita	100
CAP. X Cei dintâi discipoli	106
CAP. XI Viețuitoare din preajma Ashramului	140
CAP. XII Sri Ramanashram	152
CAP. XIII Viața alături de Sri Bhagavan	161
CAP. XIV Upadesa	178
CAP. XV Discipolii	208
CAP. XVI Opera scrisă	222
CAP. XVII Mahasamadhi	232
CAP. XVIII Prezență continuă	246
Glosar	255
Postfață de Simoana-Grazia Dima	269

Ramana Maharshi.
(Desen de Anandamayi Ma.)

Întreaga mea recunoștință discipolilor mai vârstnici care au parcurs manuscrisul prezentei lucrări, oferindu-mi prețioase sugestii; și în mod deosebit soției mele, care m-a ajutat enorm în elaborarea acestei cărți.

Prefață

Scriind această carte am încercat să folosesc cât mai puține cuvinte indiene, doar atâtea câte erau absolut necesare pentru a reda cu fidelitate ceea ce voiam să spun. Este știut că fiecare limbă posedă un vocabular fără echivalent perfect în alte limbi. De asemenea, orice știință, atât spirituală cât și exactă, are termeni tehnici specifici, greu de tradus. De aceea am fost nevoit să recurg la unele cuvinte provenite din limba sanscrită, tamil ș.a. Le-am explicat pe parcursul textului, dar am atașat și un glosar pentru a le înlesni înțelegerea și a le aproxima pronunțarea. Glosarul fiind menit să ajute cititorul la lectură, nu am dat definiții tip dicționar, ci m-am străduit să sugerez sensul fiecărui termen, precum și implicațiile sale doctrinare.

Arthur Osborne

Cuvânt-înainte

Mă bucur că am prilejul să scriu acest cuvânt-înainte la cartea domnului Osborne despre viața și învățăturile lui Sri Ramana Maharshi. Pot afirma că apariția lucrării de față are o relevanță aparte în epoca noastră caracterizată printr-o stare de spirit plină de întrebări și angoase, dar totodată marcată de un scepticism îndărătnic.

În paginile prezentului volum ni se dăruiește o religie a spiritului care ne ajută să ne eliberăm de dogme și superstiții, de ritualuri și ceremonii, pentru a trăi ca spirite libere. Esența tuturor religiilor e o problemă intimă și personală, un raport individual cu Divinul. Nu atât preaslăvire, cât căutare; o cale de devenire, de eliberare.

Celebrul aforism grec „Cunoaște-te pe tine însuși” e înrudit cu preceptul upanișadic *atmanam viddhi*, cunoașterea sinei. Grație unui proces de abstractizare, izbutim să ne retragem în spatele tuturor straturilor corpului, minții și intelectului, pentru a parveni la Sinele Universal, „adevărata lumină ce strălucește în fiecare om ivit pe lume”. „Pentru a dobândi Binele trebuie să ne înălțăm până la stadiul suprem și, fixându-ne acolo privirea, să aruncăm straiile primite atunci când am descins în aceste locuri joase; întocmai așa cum, în Mistere, cei admiși să pătrundă în intimitatea sanctuarelor de

taină, după ce s-au purificat ei înșiși, lepădând orice veșmânt, înaintau complet goi”.¹

Ne afundăm în existența fără hotare, aceea lipsită de limite ori determinări. Este ființare pură, unde niciunul din lucruri nu le contrazice pe celelalte. Subiectul nu se mai opune niciunei fapturi, ci se identifică în chip firesc cu întreaga creație, precum și cu toate evenimentele ce se petrec. Realitatea inundă sinele descătușat de preferințe sau aversiuni, de plăceri ori neplăceri; care nu mai pot acționa în niciun fel ca intermediari denaturanți.

Copilul se află mult mai aproape de viziunea sinelui. Trebuie să devenim asemenea lui înainte de a răzbi până la tărâmul adevărului. De aceea ni se cere să lăsăm la o parte orice erudiție sofisticată. Ni se cere insistent să renaștem. Se afirmă că înțelepciunea pruncilor o întrece pe aceea a cărturarilor.

Sri Ramana Maharshi ne oferă jaloanele unei religii bazate pe scrierile sfinte indiene, esențialmente spirituală, fără a înceta să fie, în același timp, rațională și etică.

Dr. S. Radhakrishnan,

Vicepreședinte al Republicii India²

¹ Plotinus, *Enneade*, I, VI, 6.

² Sarvepalli Radhakrishnan (Sarvepalli Radhakrrsnayya), 5 septembrie 1888 – 7 aprilie 1975), filosof și om de stat indian, a fost cel dintâi vicepreședinte al Indiei (1952–1962) și cel de-al doilea președinte al Indiei (1962–1967 (N. tr.; în continuare, notele traducătorului român vor fi astfel specificate, spre a le diferenția de cele ale autorului volumului de față).

CAPITOLUL ÎNTÂI

Anii de început

Arudra Darshan, ziua „Apariției lui Shiva”, e sărbătorită cu mare evlavie de șivaiți, deoarece ea comemorează împrejurarea când Shiva s-a manifestat către devoții săi în chip de Nataraja – prins în dansul cosmic al creației și al disoluției universului.

În acea zi de decembrie a anului 1879, încă înainte de căderea nopții, credincioșii lui Shiva din orașelul Tiruchuzhi, situat în ținutul Tamil al Indiei de Sud, și-au părăsit locuințele, îndreptându-se desculți, pe drumurile prăfoase, spre bazinul templului unde, conform tradiției, urmau să se îmbăieze la revărsatul zorilor.

Reflexul roșietic al răsăritului strălucea pe torsurile brune ale bărbaților, îmbrăcați doar în *dhoti*, un veșmânt alb de bumbac, înfășurat în jurul trupului, de la talie în jos, și scânteia în nuanțele adânci de roșu și auriu din sariurile femeilor care coborau treptele de piatră ale marelui bazin pătrat, cufundându-se în apă. Robuști și rezistenți, ei nu luau în seamă aerul tăios și atmosfera iernatică.

Doar câțiva își schimbă hainele sub crengile copacilor sau în casele din preajma bazinului, însă cei mai mulți, așteptând să-i usuce razele soarelui ce se înălța pe cer, înaintau, șiroind de apă, spre străvechiul templu al orașelului, slăvit,

încă de demult, în imnuri, de Sundaramurthi Swami, unul din cei 63 de poeți-sfinți șivaiți ai ținutului Tamil.

Împodobiră cu ghirlande de flori icoana din templu a lui Shiva și o purtară în procesiune de-a lungul unei zile și nopți, în răpăit de tobe și în sunet de scoici marine¹, în ritmul cântecelor sacre. Procesiunile conțină abia la ora unu noaptea, dar ziua de *Arudra Darshan* încă nu se sfârșise; fiindcă ziua hindusă ține din zori până în zori, nu din miez de noapte în miez de noapte. Icoana lui Shiva fu readusă în templu exact în clipa când copilul Venkataraman, în care Shiva urma să se întrupeze ca Sri Ramana, veni pe lume în casa lui Sundaram Ayyar și a soției sale Alagammal. Data sărbătorilor hinduse variază în funcție de fazele lunii, ca Paștele în Occident, iar în acest an Arudra Darshan cădea în 29 decembrie, astfel încât pruncul s-a născut puțin mai târziu, atât ca moment al zilei cât și al anului, decât copilul divin al Betleemului, acum aproape două mii de ani. Aceeași coincidență îi marcă și sfârșitul vieții pă-mântești, întrucât Sri Ramana și-a părăsit trupul în seara de 14 aprilie, la o oră și dată puțin mai târziu comparativ cu după-amiaza Vinerii Mari. Ambele momente sunt foarte potrivite; la miezul nopții, ca și la solstițiul de iarnă, soarele purcede să readucă lumina în lume, iar la echinoxul de primăvară ziua egalează noaptea și se pregătește să o întreaacă.

După ce debutase ca ajutor de contabil, pentru un salariu, ridicol chiar și în acele timpuri, de două rupii pe lună, Sundaram Ayyar a început să întocmească petiții la cerere și apoi, peste câțiva ani, i s-a permis să practice profesiunea de

¹ Pseudoinstrument muzical de suflat, confecționat din cochilia unor moluște. Sinonim: concă (N. tr.)

pledant neautorizat, un fel de avocat rural. Prosperă, își construiește locuința¹ unde se nascu Venkataraman, o casă confortabilă, cu mai multe aripi, dintre care una rezervată oaspeților.

Nu numai fiindcă era sociabil și ospitalier, dar și pentru că își lua responsabilitatea de a găzdui vizitatorii oficiali și pe noii-veniți în orașel, își câștigă faima unei persoane de importanță civică și, fără îndoială, aceasta se repercută favorabil asupra activității sale profesionale.

În pofida succesului său, un destin straniu și misterios umbrea încă de demult, cu aripa sa amenințătoare, pacea familiei. Se spune că odată un ascet rătăcitor se opri, pentru a cere de mâncare, la casa unuia dintre strămoșii lui Sundaram Ayyar și, fiind refuzat, i se postase în față, declarând ferm că de acum înainte câte unul din fiecare generație a descendenților săi va rătăci mereu ca să-și cerșească hrana. Blestem sau binecuvântare, profeția s-a împlinit. Unul din unchii lui Sundaram Ayyar, pe linie paternă, îmbrăcând roba de culoare ocru², și-a părăsit căminul, luând cu sine doar un toiag și un vas pentru apă; iar fratele mai mare al lui Sundaram Ayyar plecă sub pretextul că vizitează un loc din vecinătate și de acolo se făcu nevăzut, devenind sanyasin și renunțând la lume.

Cu toate acestea, părea să nu fie nimic ciudat în familia lui Sundaram Ayyar. Venkataraman se dezvolta ca un băiat normal și sănătos. Un timp a învățat la școala locală și la unsprezece ani a început să frecventeze o școală din Dindigul. La

¹ Această casă se află acum în posesia Ashramului. În ea se oficiază zilnic *puja* (rugăciune rituală), fiind deschisă pentru pelerinajul credincioșilor.

² În tradiția hindusă, însemn al renunțării la lume (N. tr.).

nașterea sa avea deja un frate, Nagaswami, cu doi ani mai mare. După șase ani veni pe lume al treilea băiat, Nagasundaram, iar după alți doi ani, o soră, Alamelu. Era așadar o familie fericită, cu stare, din clasa de mijloc. Când Venkataraman avea doisprezece ani, tatăl său se stinse brusc din viață și familia se destrămă. Copiii se duseră să trăiască împreună cu unchiul din partea tatălui, Subbier, care avea o casă¹ în orașul învecinat, Madura. Venkataraman studie întâi la Scott's Middle School, apoi la Liceul Misiunii Americane. Nu exista însă niciun semn că urma să devină vreodată cărturar. Era tipul de băiat athletic, crescut în aer liber, și fotbalul, luptele, înotul constituiau principalele lui preocupări. Singura sa însușire remarcabilă, în măsura în care putea fi atras de școală, era o memorie fenomenală, care-i permitea să-și ascundă lipsa de silință la învățătură și să reproducă o lecție doar după ce o auzise o dată.

Unicul fapt neobișnuit din copilăria sa era somnul lui nefiresc de adânc. Devaraja Mudaliar, un discipol, relatează în jurnalul său modul în care îl descria însuși Maharshi într-o conversație de la ashram, prilejuită de intrarea în sală a unei rudenii:

„Văzându-te, îmi reamintesc ce mi sa întâmplat în Dindigul, pe când eram doar un băiețel. Locuiam pe atunci la unchiul tău, Pariappa Seshayyar. Familia era prinsă cu treburi în casă, apoi, noaptea, se duseră cu toții la templu. Am fost lăsat singur. Citeam în camera din față, dar după un timp am

¹ Aceasta e casa în care Sri Bhagavan a dobândit realizarea Sinelui. Achiziționată de Ashram și înzestrată cu un portret al lui Maharshi, se păstrează ca loc de pelerinaj.

încuiat poarta de la intrare, am închis ferestrele și m-am culcat. Când s-au întors, n-au izbutit să mă scoale, oricât de mult au strigat și au izbit în ușă. Până la urmă au reușit s-o descuie cu o cheie de la vecinii de vizavi. Au încercat să mă trezească lovindu-mă. Toți băieții m-au bătut după placul inimii; la fel unchiul tău, dar fără niciun efect. N-am știut nimic din toate acestea până ce nu mi-au spus dimineața... Același lucru mi s-a întâmplat și în Madura. Când eram treaz, băieții nu îndrăzneau să mă atingă, dar, dacă îmi purtau pică, obișnuiau să vină în timp ce dormeam, ducându-mă oriunde aveau chef și bătându-mă în voie, după care mă vârău la loc în pat. Nu știam nimic din cele petrecute, decât din istorisirile lor de-a doua zi”.

Sri Bhagavan nu atribuia nicio semnificație aparte acestui fapt, ci vedea în el doar indiciul unei sănătăți de fier. Alteori stătea noaptea într-un soi de semi-somnie. Se prea poate ca ambele stări să fi fost prevestiri ale trezirii lui spirituale, somnul profund să-i prefigureze capacitatea, încă întunecată și negativă, de a-și abandona mintea și de a plonja afund, dincolo de gândire, iar semisomnia să-i contureze posibilitatea de a se autoobserva în mod obiectiv, ca un martor.

Nu deținem nicio fotografie de-a lui Sri Bhagavan din anii aceia. Ne spunea, în stilul său obișnuit, pitoresc și umoristic, cum, atunci când s-a făcut o fotografie de grup, a fost rugat să țină în mână un tom greu, ca să dea impresia că e studios, dar, tocmai în momentul declanșării aparatului, a înălțat brațul pentru a izgoni o muscă. Totuși, nu s-a putut depista niciun exemplar al acestei fotografii, probabil fiindcă nu a rămas niciunul.

Prima premoniție a zorilor săi spirituali a fost o licărire timpurie dinspre Arunachala. Școlarul Venkataraman nu citise nicio teorie religioasă. Știa numai că Arunachala e un loc sacru. De aceea doar presentimentul destinului său poate explica șocul pe care i l-a pricinuit răspunsul unui unchi în vârstă din Tiruchuzhi pe care l-a întrebat odată de unde vine: „De la Arunachala”. Brusca înțelegere a faptului că muntele sfânt era un loc adevărat, existent pe pământ, pe care oamenii îl pot vizita, l-a covârșit pe Venkataraman cu o uimire plină de teamă și respect. Abia mai putu să îngaime: „Cum așa?! De la Arunachala? Unde e asta?” Bătrânul, surprins la rândul-i de ignoranța lui, i-a explicat că Arunachala e totuna cu Tiruvannamalai.

Sri Bhagavan menționează acest prim moment revelatoriu mai târziu, în cea dintâi dintre cele *Opt stanțe în cinstea lui Sri Arunachala*:

„Ascultați! Se înalță aidoma unui munte neînsuflețit. Acțiunea sa e tainică, dincolo de înțelegerea omenească. De la vârsta inocenței, a strălucit în mintea mea revelația că Arunachala e ceva de o grandoare incomensurabilă, dar chiar și atunci când am aflat prin altcineva că era același lucru cu Tiruvannamalai, nu i-am conștientizat înțelesul. Când m-a adus înspre el, liniștindu-mi mintea, l-am văzut stând neclintit”.

Evenimentul a avut loc în noiembrie 1895, cu puțin înainte ca Venkataraman să împlinească șaisprezece ani, după calculul european, și șaptesprezece, după cel hindus.

A doua prevestire sosi la scurtă vreme. De astă dată, ea a fost provocată de o carte. Din nou îl năpădi un val de bucurie

tulburătoare, de cum avu certitudinea că Divinul se poate vădi pe pământ. Unchiul său îi împrumutase un exemplar din *Peri-
apuranam*, cartea ce cuprinde biografiile celor 63 de Sfinți tamil. Venkataraman o luă și, pe când citea, îl copleși o uimire extatică la gândul că o asemenea credință și dragoste, o astfel de ferveare divină sunt cu puțință, că o atare frumusețe existase în viața oamenilor. Povestirile despre renunțarea ce conducea la Uniunea Divină i-au inspirat smerenie și spirit de emulație. Ceva situat mai presus de toate tărâmurile necunoscute și încărcate de bogății din visurile omenirii, mai presus de orice ambiție lumească era proclamat ca fiind real și tangibil. Dezvăluirea aceasta neasemuită l-a înflorat de o recunoștință indicibilă. De acum încolo, fluxul de conștiință desemnat de Sri Bhagavan și de discipolii săi drept „meditație” începu să i se înfiripe în minte. Nu consta în percepția a ceva localizat dincolo de dualitatea subiect-obiect, ci era o stare de conștiință fericită, care, deși transcende atât planul fizic cât și pe cel mental, e compatibilă cu uzul deplin al facultăților fizice și mentale.

CAPITOLUL DOI

Trezirea

Acest flux al conștiinței, întreținut de o strădanie continuă, devine din ce în ce mai puternic și mai stabil, până când, în final, conduce la realizarea Sinelui, la *sahaja samadhi*, starea în care conștiința benefică pură e constantă și neîntreruptă, fără însă a stingheri percepțiile și activitățile normale. Foarte rar se întâmplă, într-adevăr, ca această perfecțiune să fie atinsă în timpul vieții pământești. În cazul lui Sri Bhagavan ea a apărut doar la câteva luni după ce auzise de Arunachala și fără nicio căutare, nicio osteneală, nicio pregătire conștientă. Dar iată propria-i mărturisire:

„Marea schimbare s-a petrecut cam cu șase săptămâni înainte de a părăsi pentru totdeauna Madura. Ea a avut loc cu totul pe neașteptate. Stăteam într-o cameră de la etajul întâi al casei unchiului meu. Fusesem arareori bolnav, iar în ziua aceea nu aveam nimic, când m-a cuprins brusc o teamă violentă de moarte. Nu era motivată de starea sănătății mele și nici nu am încercat să caut vreo explicație. Simțeam doar că «voi muri» și am început să mă gândesc la ce era de făcut. Nu mi-a venit ideea să mă consult cu un doctor, cu frații mei mai mari sau cu prietenii; intuiam că trebuie să rezolv pe loc problema prin propriile-mi forțe.

Șocul mi-a călăuzit mintea spre interior și mi-am spus în gând, fără să formulez de fapt întrebarea în cuvinte: «Iată, moartea a sosit; ce înseamnă asta? Cine moare? Acest trup»? Și mi-am închipuit pe dată scena morții mele. Zăceam cu membrele întinse, rigide, ca și cum se instalase *rigor mortis*, imitând postura unui cadavru, ca să confer o mai mare veridicitate investigației. Îmi oprișem răsuflarea și îmi țineam strâns buzele, spre a nu scăpa niciun sunet, astfel încât să nu poată pronunța nici cuvântul «Eu», nici oricare altă vocabulă.

Deci, mi-am zis, acest corp a expiat. Va fi purtat așa țeapăn cum este spre terenul de ardere, unde va fi incinerat și redus la cenușă. Dar, odată cu moartea lui, sunt oare mort cu adevărat? Oare «Eu» sunt acest trup? El e tăcut și inert, dar simt forța deplină a personalității mele și chiar vocea «Eu»-lui meu lăuntric, despărțită de el. Deci sunt Spirit care transcende trupul. El piere, dar Spiritul nu poate fi atins de moarte. Asta înseamnă că sunt Spiritul nemuritor. Toate acestea nu erau o simplă cugetare ternă; ci străfulgerau în mine cu vivacitate, ca un adevăr fecund, pe care îl percepeam direct, aproape fără niciun proces intelectual. «Eu» era ceva foarte real, singurul lucru real în starea mea de-atunci, și în jurul acelui «Eu» se centra întreaga mea activitate conștientă legată de corporalitate. Începând din acel moment, «Eu»-l sau Sinele mi-a focalizat toată atenția, printr-o puternică fascinație. Teamă de moarte mi-a dispărut odată pentru totdeauna. Absorbția în Sine a evoluat de aici încolo neștirbită. Orice alte gânduri puteau sosi și pleca, aidoma diverselor note muzicale, dar «Eu»-l continua, ca nota fundamentală *sruti*¹ ce

¹ Melodia pe un singur ton, care străbate de la un capăt la altul orice piesă muzicală hindusă, ca firul pe care se înșiră mărgelile, reprezintă aici Sinele dăinuind neschimbat prin toate formele existenței.

subliniază celelalte note, contopindu-se totodată cu ele. Chiar dacă trupul se afla angajat în conversație, citit sau în alte activități, eram permanent fixat pe «Eu». Înainte de această criză nu avusesem percepția clară a Sinelui meu și nu fusesem atras spre el în mod conștient. Nu vedeam niciun interes direct pentru acesta, cu atât mai puțin vreo înclinație de a sălășlui perpetuu în el”.

Astfel descrisă, cu simplitate, fără emfază sau verbiaj, starea supremă poate părea egoism pur, din cauza ambiguității cuvintelor „Eu” și „Sine”. Deosebirea e reliefată de atitudinea față de moarte; cineva preocupat exclusiv de ego, adică de „eul” conceput ca o existență individuală separată, simte teama de moarte, care-l amenință cu disoluția; în timp ce, în cazul iluminării, teama de moarte a dispărut pentru totdeauna odată cu revelația că „Eul” e totuna cu Sinele universal nemuritor, Spirit și Sine al oricărui om. Chiar și afirmația că Venkataraman se știa „una cu Spiritul” e inadecvată, sugerând un „eu” separat care cunoaște aceasta, când în fapt „Eul” din interiorul său era însuși Spiritul conștient de sine.

Cu mulți ani mai târziu diferența i-a fost lămurită de Sri Bhagavan lui Paul Brunton, un occidental pornit în căutarea adevărului:¹

„Brunton: Ce e acest Sine despre care vorbiți? Dacă ceea ce spuneți e adevărat, atunci trebuie să existe încă un sine în om.

¹ Acest citat, împreună cu celelalte din Paul Brunton prezentate în carte, se bazează pe volumul său *A Search in Secret India* [O incursiune în India secretă], publicat de Rider & Co., la Londra, și sunt reproduse de Ashram cu permisiunea autorului.